

ПРИНЦИПИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ СУДДІВ У СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Судова реформа, яка реалізується нині на теренах нашої держави під гаслом повернення суспільної довіри до судової системи, зосередила увагу на її кадровій складовій. Належна якість суддівського корпусу стала очевидною та необхідною умовою не лише успіху впроваджуваних реформаторських заходів, а, що надзвичайно важливо, загалом ефективності функціонування в державі механізму судового захисту прав, свобод та інтересів особи. Суддя став ключовою фігурою у процесі трансформацій, спрямованих на легітимацію судової влади. Адже, як зазначав Френсіс Фукуяма, довіра суспільства до владних інститутів ліберальної демократії є неодмінною умовою їх функціонування. В противному випадку, владний інститут або зникає, або змінюється таким чином, щоб отримати цю довіру.

Однією з варіацій формування якісних кадрів судової системи в Україні став інститут кваліфікаційного оцінювання суддів, запровадження якого викликало жваві дискусії у представників різних прошарків суспільства. І це цілком зрозуміло, адже оцінювання судді несе в собі високі ризики загрози його незалежності. На цьому аспекті неодноразово наголошували різні міжнародні інституції. «Коли індивідуальне оцінювання має наслідки для підвищення судді, розміру заробітної плати та пенсії, або може навіть призвести до його/її відставки, існує ризик, що суддя, якого оцінюють, буде вирішувати справу не у відповідності до неупередженого тлумачення фактів та закону, але таким чином, що можливо задовольнятиме оцінювачів» [1].

Як юридична формалізована процедура, що покликана оцінити компетентність, професійність і морально-етичні характеристики (добросовісність) судді, кваліфікаційне оцінювання в існуючому форматі, тим не менш, відзначається наявністю суб'єктивного елементу, який суттєво здатний впливати на об'єктивність результату. Недарма в інформаційному просторі висловлюються не лише окремі побоювання, а й радикальні думки з приводу того, що процедура, «яка поєднує формалізм у проведенні процедури оцінювання із неформальністю при оцінюванні результатів» не має права на існування [2].

За таких обставин слід звернути увагу на обов'язкове дотримання загальних принципів кваліфікаційного оцінювання суддів, що пронизують цю складну, ємку та багатоетапну процедуру. Відповідність цим засадам здатна забезпечити їй легітимність, що є вкрай важливим і для суддів, і для суспільства. До таких слід віднести принципи неупередженості та незалежності, справедливості, рівності та недискримінації, обґрунтованості та достовірності оцінювання, релевантності та інші. Проте чільне місце в цьому переліку законодавець відвів принципам прозорості та публічності кваліфікаційного оцінювання. Зважаючи на межі цієї публікації, саме на них ми зосередимо свою увагу.

Прозорість і публічність процесу кваліфікаційного оцінювання забезпечує його зрозумілість для широкого кола суб'єктів: суддів, кандидатів на посаду судді, незалежних спостерігачів, будь-кого, хто цікавиться цим аспектом судової діяльності. Як зазначається у Висновку КРЄС № 17 (2014) щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади, суспільство повинно мати змогу розуміти принципи та процедуру оцінювання; тому загальні умови та методи оцінювання мають бути доступними суспільству [3].

Прозорість і публічність означає інформаційну доступність кваліфікаційного оцінювання широкому загалу: — доступність інформації про порядок, методи, критерії такого оцінювання; — про осіб, які проводять оцінювання; — про час і місце проведення оцінювання; — про результати оцінювання тощо.

Прозорість і публічність кваліфікаційного оцінювання забезпечуються завдяки реалізації ряду нормативних приписів та використанню інформаційних технологій. Зокрема, на законодавчому рівні дозволяється присутність будь-яких заінтересованих осіб на кожному етапі іспиту та під час оцінювання його результатів (частина друга ст. 85 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), проголошується відкритість суддівського дос'є для загального доступу на офіційному веб-сайті ВККСУ (за винятком персональних даних та інформації, що містить державну таємницю) (частина 7 ст. 85 вказаного Закону), передбачається можливість проведення кваліфікаційного оцінювання в режимі прямої відео-трансляції, фіксування його перебігу за допомогою технічних засобів (іспит — відеофіксації, співбесіда — аудіофіксації) тощо.

Неабияке значення для забезпечення прозорості та публічності кваліфікаційного оцінювання має належна комунікація, готовність і здатність до діалогу представників ВККСУ з суспільством, у тому числі ЗМІ.

Водночас слід зауважити, що реалізація принципу відкритості та публічності кваліфікаційного оцінювання вимагає дотримання розумного балансу, що сприятиме належній та ефективній організації цього процесу. Йдеться про те, що присутність під час кваліфікаційного оцінювання заінтересованих осіб, як спостерігачів, не повинна перешкоджати

чи заважати його перебігу, відволікати учасників від виконання завдань тощо. Саме тому ВККСУ регламентовано порядок «доступу» заінтересованих у спостереженні осіб до кваліфікаційного оцінювання. Зокрема, передбачено, що особа, яка бажає бути присутньою на будь-якому етапі кваліфікаційного оцінювання, повинна не пізніше ніж за десять днів до дати проведення відповідного етапу письмово повідомити ВККСУ про свої наміри бути присутнім на ньому, додавши до звернення документи, що підтверджують її інтерес у об'єктивності проведення кваліфікаційного оцінювання стосовно судді, із зазначенням контактних засобів зв'язку для погодження із ВККСУ порядку такого спостереження. Водночас засоби масової інформації не вважаються заінтересованими особами у процедурі кваліфікаційного оцінювання, а тому підлягають акредитації у визначеному для них ВККСУ порядку [3].

Насамкінець зауважимо, що викладене у цих тезах лише окреслює перспективу дослідження принципів кваліфікаційного оцінювання судді, акцентуючи увагу на необхідності їх змістовного розвитку, що дало б змогу розвивати й сам інститут у напрямі якісних змін, спроможних забезпечити його ефективність і загальну довіру з боку і суспільства, і представників суддівського корпусу.

Список використаної літератури

1. Висновок КРЕС № 17 (2014) щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади. Страсбург, 24 жовтня 2014. URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/Opinion_17.pdf
2. Слободін М. Гуд бай, Фукуяма. URL: <https://site.ua/mikhail.slobodin/8053/>
3. Положення про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення, затверджене рішенням ВККСУ від 03 листопада 2016 р. № 143/зп-16 URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/poriadok_ta_metod.pdf